

ЮВІЛЕЙ
ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА
ЗБІРНИКА

П'ятого вересня 2011 року виповнилось 70 років талановитому вченому, заслуженому діячеві науки і техніки України, доктору біологічних наук, професорові Рибальченку Володимиру Корнійовичу. Народився він в селянській родині у Шевченковому краї. У суворі повоєнні роки на "відмінно" закінчив Кайтанівську семирічну школу, далі - з відзнакою Звениго-

родський сільськогосподарський технікум і у 1961 р. вступив до біологічного факультету Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка. Навчався лише на "відмінно", був іменним стипендіатом, отримував стипендію ім. О.О. Богомольця. В 1964 року він, як кращий студент, був переведений з кафедри біохімії і біофізики Київського університету на кафедру біофізики Московського державного університету імені М.В.Ломоносова для продовження навчання за спеціальністю "біофізика". Зі студентських років займався активною науковою роботою в галузі молекулярної біології та генетики безпосередньо під керівництвом академіків В.А. Беліцера і П.Г. Богача (Київ) та С.Є. Северіна і О.С. Спіріна (Москва). Перша робота "Чи існують антикодони?" опублікована ще у 1964 році.

По закінченні з відзнакою Московського державного університету ім. М.В. Ломоносова у 1966 році В.К. Рибальченко отримав перший в Україні диплом за спеціальністю "біофізика" та обійняв посаду асистента Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка. Саме у Київському університеті пройшла уся його яскрава наукова і педагогічна кар'єра від асистента до професора і декана біологічного факультету. З 1966 року і до сьогодні він читає лекції і проводить практичні заняття на біологічному факультеті. Лекціям професора В.К. Рибальченко притаманні оригінальність, багатогранність, в них до слухачів доводиться сучасний рівень досягнень мембранології, молекулярної і фізико-хімічної біології. Його навчальна і навчально-методична робота знаходять схвальні відгуки серед студентів та науковців. В 1972-1974 роках В.К. Рибальченко був заступником декана, а в 1978-1979 роках - деканом біологічного факультету. З 1985 року він професор біологічного факультету, провідний і головний науковий співробітник, завідувач лабораторії мембранології, яка в теперішній час розгорнута у науково-дослідний сектор "Мембранологія і цитологія". Професор В.К. Рибальченко є науковим керівником міжфакультетської НДЛ "Біологічно активні речовини" Київського національного університету імені Тараса Шевченка. З 1994 по 2007 рік був також за

сумісництвом завідувачом кафедри медичної біології Київського національного медичного університету ім. О.О. Богомольця. У 1970 році захистив кандидатську дисертацію за спеціальністю біофізика, а у 1988 - докторську дисертацію за двома спеціальностями: біохімія і фізіологія людини і тварин.

Професор В.К. Рибальченко - талановитий викладач, є одним з провідних в Україні і за кордоном фахівцем в галузі мембранології і фізико-хімічної біології. Ним і під його керівництвом одержано пріоритетні результати щодо фундаментальних досліджень АТФ-азних і транспортних властивостей клітинних мембран гладких м'язів тонкого кишечника. Вивчена регуляція Са-насосу плазматичних мембран (ПМ) гладком'язових клітин кальмодуліном і окситоцином, запропонований новий маркерний фермент окситоцин-чутлива, Mg-залежна, Са-активна АТФаза. Розроблений спосіб імплантації фрагментів ПМ у штучні ліпідні бішари (ШЛБ) і вперше реконструйована кальєва і кальцієва провідності. Встановлена електрогенність і зворотність натрій-кальцієвого обміну. Вперше показана поверхнева активність блокатора Са-насоса окситоцином, утворення гормоном потенціал-залежних іонних каналів як в ШЛБ, так і у функціонально активному комплексі "ПМ-ШЛБ". Запропонована гіпотеза зв'язування окситоцину з ПМ (стаття опублікована в ДАН СРСР за рекомендацією П.Г.Костюка): молекула гормону, взаємодіючи з ліпідами ПМ, набуває єдиної фізіологічно активної конформації. Йому і його науковій школі з мембранології належать відкриття безрецепторної хімічної міжклітинної сигналізації і створення сучасної моделі молекулярної організації клітинних мембран. Ці два близьких напрямки є пріоритетними в світовій науці, мають як фундаментальне, так і прикладне значення, в першу чергу, в медицині. Модель молекулярної організації клітинних мембран професора В.К. Рибальченка і механізм безрецепторної міжклітинної сигналізації дають можливість зрозуміти еволюційно давній тип міжклітинної хімічної сигналізації без участі рецепторних структур, які утворилися після синтезу клітинами біологічно активних речовин (гормонів, нейромедіаторів тощо). До утво-

рення мембранних білкових рецепторів міжклітинна хімічна сигналізація відбувалася через ліпіди пра-мембран. Цей шлях міжклітинної сигналізації через ліпіди мембран як генералізований ліпідний рецептор не втратив свого значення і на нинішньому етапі еволюційного розвитку живого.

Творчий потенціал професора В.К. Рибальченка включає понад 550 наукових і навчальних праць. Серед них три підручники, чотири монографії, 12 патентів і авторських свідоцтв на винаходи та 15 навчальних посібників з грифом МОН України, за які Вчена рада Київського університету у 2008 р. присудила йому премію імені Тараса Шевченка. Більшість з цих навчальних посібників, зокрема "Биохимическая кинетика", "Структура и функции мембран", "Физиология и биохимия пищеварения животных и человека" дуже широко використовуються у навчальному процесі в багатьох університетах країн СНД, в тому числі у Московському державному університеті ім. М.В. Ломоносова, випускником якого і є сам автор.

Значний внесок В.К. Рибальченка в підготовці та атестації науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації. Під його науковим керівництвом підготовлено і успішно захищено 26 кандидатських і три докторські дисертації, вперше в Україні створив і тривалий час очолював спецраду з захисту докторських дисертацій з цитології, є членом кількох докторських спецрад, постійно бере участь в організації і роботі республіканських і міжнародних наукових симпозіумів, конференцій і з'їздів біофізичного, біохімічного, токсикологічного і фізіологічного товариств України. Протягом багатьох років він є членом редколегій кількох наукових часописів і головним редактором фахового видання "Проблеми екологічної та медичної генетики і клінічної імунології", яке видається спільно Київським національним університетом імені Тараса Шевченка і Луганським державним медичним університетом.

Висока цілеспрямованість і воля, принциповість і професіоналізм, добропорядність і доброзичливість, а також високе почуття гумору (протягом короткого періоду нашого "тверезого" життя сам випускав стінгазету "Алкогольдегідрогеназа") у спілкуванні з ко-

легами, студентами і з учнями здобули Володимиру Рибальченку заслужений авторитет у науковій спільноті України та світі. Його особистий внесок у науку сприяв розвитку біохімії і біофізики мембран кінця ХХ - початку ХХІ сторіч.

Визнанням вагомих результатів наукової і педагогічної діяльності професора В.К. Рибальченка є достатній індекс цитування його робіт, членство в International Academy of Cardiovascular Sciences та The New York Academy of Sciences, призначення вченим секретарем, заступником голови і головою експертної ради з біологічних наук Вищої атестаційної комісії України, нагородження трьома медалями. В 2009 році за Наказом Президента України професор В.К. Рибальченко удостоюється почесним званням "Заслужений діяч науки і техніки України".

*Хай здоров'я, радість і достаток
Сиплються немов вишневий цвіт,
Хай малює доля з буднів свято
І дарує Вам багато літ!*

Колеги, співробітники та учні